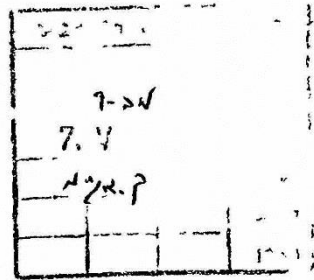

מארב אום-צוץ – ליל 3 - 4 מאי 1970

①

פיקוד המרכז/יג"מ
105 טל
1023 מב -
6 ניסן חס"ל
70 מאי
..... עותק מס'
מכיל 2 עמודים

חס"ט 35/אג"מ
חס"ט 6/זב"מ
חס"ט 16/אג"מ
חס"ט 5/אג"מ
חס"ט 4/אג"מ
חס"ט 164/אג"מ
מג"ב רמאללה/קמב"א
חס"ט תב"ע/אג"מ
מחוז ת"א/אג"מ
חס"ט 247/אג"מ
מחוז לכיש/מפקד
מחוז זילון/אג"מ
מחוז וארון/אג"מ
גד"א 405/המפקד
מפק"ט יו"ש/ק"י אג"מ
מפק"ט נמל ישרוד/המפקד
לשכת האלוף
קמ"כ
מח"פ
מקש"י
מח"ב
קב"ט
עמ"ש
קשל"כ
קא"פ
מחש"י
אוג"מ 146/אג"מ
קמב"א
ק"י אג"מ
חס"ט 317/אג"מ
ק"י ומל"ח

הנדון - דו"ח ארוע

כל ל י

מתוך דו"ח אירוע שהופץ ע"י
אג"מ פיק. מרכז ב- 6 מאי 1970
(5 ימים לפני יום העצמאות)

כללי

1. בליל 4/3 מאי 70 נתקל מרב
ששכב ב-נ.צ. XXX בחולית
מחבלים, המארב פתח באש
לעבר החוליה, הרג 15 ופצע 6
מאנשים.
2. בבדיקה למחרת נורו מטל"רים
130 מ"מ על הכוח הסורק.
הנפילות היו בין מחולה ובין
הכוח.
3. בזמן התקרית נפלו מס' ממ"דים
באזור ארז.
4. לא היו נפגעים לכוחותינו.
5. ביום ג' 5 מאי 70 בבוקר נתפסו
באזור מוצב "שקדיה" (פיקוד
צפון) 2 מחבלים נוספים מאותה
חוליה.

1. בליל 3/4 מאי 70 נתקל מרב ששכב ב-נ"צ XXX בחולית מחבלים, המארב פתח באש לעבר
החוליה, הרג 15 ופצע 6 מאנשים.
2. בבדיקה למחרת נורו מטל"רים 130 מ"מ על הכוח הסורק. הנפילות היו בין מחולה ובין הכוח.
3. בזמן התקרית נפלו מס' ממ"דים באזור ארז.
4. לא היו נפגעים לכוחותינו.
5. ביום ג' 5 מאי 70 בבוקר נתפסו באזור מוצב "שקדיה" (פיקוד צפון) 2 מחבלים נוספים
מאותה חוליה.

במהלך הלילה שבין 3-4 מאי 1970 סיכל מארב "דגן" של סיירת חרוב ניסיון חדירה
ע"י כוח מחבלים שמנה למעלה מ- 25 מחבלים שחצה את הירדן והחל דרכו מערבה,
אל עומק איו"ש. המארב פעל במסגרת פעילות מבצעית אינטנסיבית ביותר של סיירת
חרוב שנשאה בעיקר המשימה לבלימת עשרות ניסיונות חדירה ע"י ארגוני מחבלים
מצדו המזרחי של הירדן - מערבה, לשם היטמעות באוכלוסייה, גיוס פעילים והקמת
תאי טרור, הנעת מרי אזרחי ופגיעה באזרחים ישראלים וצה"ל. אומר תא"ל (מיל.) יוסי
קולר¹: "....) בכל התקופה שלי הייתה פעילות בלתי פוסקת שכללה מרדפים,
מארבים, תקיפות מעבר לנהר הירדן וגם פשיטות מזרחית לים המלח. במהלך
פעילויות אלה היו הרבה מאד היתקלויות של מארבים".

"....) המחבלים התקדמו בשני טורים
מערבה בין הגדרות, תוך כדי בדיקת
הקרקע במשך כ- 20 - 30 דקות. זה
הרגיש לי כמו נצח. בפרק זמן זה הייתי
מאד מתוח והרגשתי שהברכיים שלי
ננעלות (...). כך ראובן וילקומיר,
לוחם הסיירת שהפעיל את צריח הדגן
בהתקלות עם כוח מחבלים שחצה את
הירדן ונע מערבה.

¹ ב-1970, אז סא"ל, כיהן יוסי קולר כמפקד סיירת חרוב

משימת לילה ה-3-4 מאי 1970 החלה כמו "עוד מארב שיגרת" בצפון הבקעה. צוות המארב, לוחמים שגויסו לסיירת כעשרה חודשים קודם לכן (אוגוסט 1969), היו אז במסלול ההכשרה תחת פיקודו של ה-מ"פ יאיר קליין. **צביקה שני (פטשניק) מפקד הצוות ועמו ראובן וילקומיר, עמירם פרלמוטר ז"ל, גידי ומייקל ג'ו (חייל מתנדב אמריקאי או קנדי).** על אשר צפוי להם במהלך הלילה לא נתקבל כל מידע מודיעיני מקדים. את היתקלות המארב הזה וחיסול עשרות מחבלים שעשו דרכם אל לב הארץ לא ישכחו לוחמי המארב ועמיתיהם, לוחמים ומפקדים ששרתו אז בסיירת.

כמעט יובל חלף מאז אותו מארב. במסגרת פעילות **עמותת סיירת חרוב** לשמירת והנחלת מור"ק היחידה, יצאו רמי דנוש ועמי מורן (צוקרמן), בוגרי מחזור אוגוסט 1972² לפגוש את לוחמי המארב ומפקדים בסיירת לשם תיעוד הדברים למען "הדורות הבאים" ושימור מורשת הסיירת.

בצהרי ה-3 למאי 1970 עסקו צוותי הלוחמים בהכנות לציאה להצבת מארבים לאורך הירדן. איפוס המקלעים, תיאום הכוונות של אמצעי ראיית הלילה, בדיקת תקינות מערכות הצריח – המכניקה וההדק החשמלי של הדגן – בדיקת אמצעי הקשר וריענון נהלי הכניסה למארב. "....) אין לי זיכרון ספציפי מהמארב הזה. רק זכור לי שהכל היה שיגרת" אומר **ראובן וילקומיר** שהפעיל את צריח "הדגן"³ במארב שסיכל חדירת כ-25 מחבלים. "נכנסו לעמדה שהייתה במחפורת כשמולנו שתי גדרות (בקר ורשת). בתורנות, אחת לשעה התחלפנו בהפעלת צריח הדגן (....)"

יאיר קליין: "....) לאחר תדריך, הכנות וביצוע הפעולות המקדימות פנו חלק מהצוותים להשלמות התארגנות וארוחת הערב ושני צוותים (צוות בפיקוד צביקה שני וצוות בפיקוד מיכה ברקוביץ ז"ל) נסעו לאזור המארבים סמוך למעבר אום-צוץ (מזרחית לירושלם). שני צוותים אלו יצאו מוקדם מהאחרים מפאת הצורך לנוע בציר עוקף, דרך טובאס, ולא בדרך הקצרה (כביש 90) שהיה חשוף לתצפיות, צליפות, אש מקלעים וירי ארטילרי מהצד הירדני. אני הייתי בכוננות בגדוד, במחנה גדי (....)".

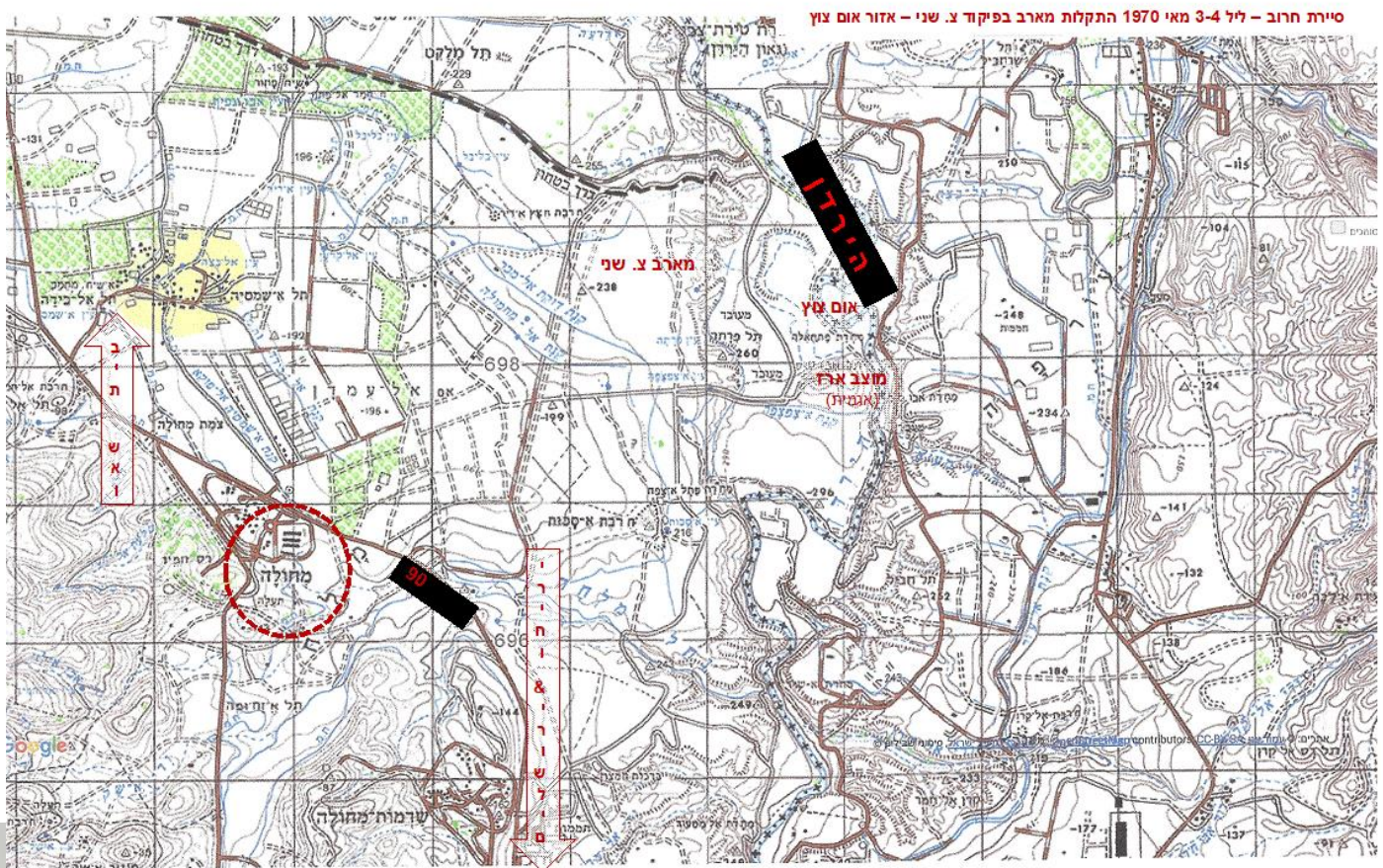
צריח דגן

מהאמצעים הבלטים ביותר בפעילות המבצעית לבלימת וסיכול חדירות חוליות טרור בבקעת הירדן בתקופת מלחמת ההתשה

סמוך לשעה חמש לפנות ערב הגיעו שני צוותי המארבים למחולה והתמקמו בבית שהוקצה ליחידה בירושלם. שם המתינו לחשיכה. רק אז יוכלו להיכנס לזירת הפעילות. לקראת חושך ניתנה פקודת מבצע, מצריחי הדגן הוסרו כיסויי האברזין והכוח יצא מזרחה אל נקודות המארבים שמדרום לשטחי טירת צבי, מערבית למעבר אום-צוץ, מזרחית למחולה ו-צפ' מע' **למוצב ארז.** עפ"י נוהל קבוע ועוד לפני כניסת הדגן לעמדות המארב הקבועות (מחפורות), בוצעה ע"י לוחמי הצוות (לבד ממפעיל הצריח שנותר לתצפית וחיפוי) סריקה רגלית של העמדה עצמה, החזית והעורף. הליך התמקמות מארב צביקה הסתיים. מפעיל על צריח הדגן, לוחם צופה לפני, שני לוחמים במשימת תצפית ואבטחה לאחר חמושים גם במקלעון ומרגמה, ומפקד המארב (צביקה שני) במושב הנוסע שמימין לנהג, מצויד במשקפת א"א (שפנפן פסיבי) ללא זרקור, הנסמכת על קרן זרקור הדגן. המארב, שהיה הצפוני מבין השניים, התמקם ראשון וחיפה על הכניסה וההתמקמות של המארב הדרומי, בפיקודו של סמל ברקוביץ ז"ל, שהתמקם סמוך למוצב ארז.

² רמי ועמי פועלים בהתנדבות עבור ובשם העמותה לאיסוף חומר ארכיוני ועריכת תחקירים וראיונות אודות פעילויות סיירת חרוב.

³ <http://www.484.co.il/editor/assets/maaravim/hadaganPini2.pdf>

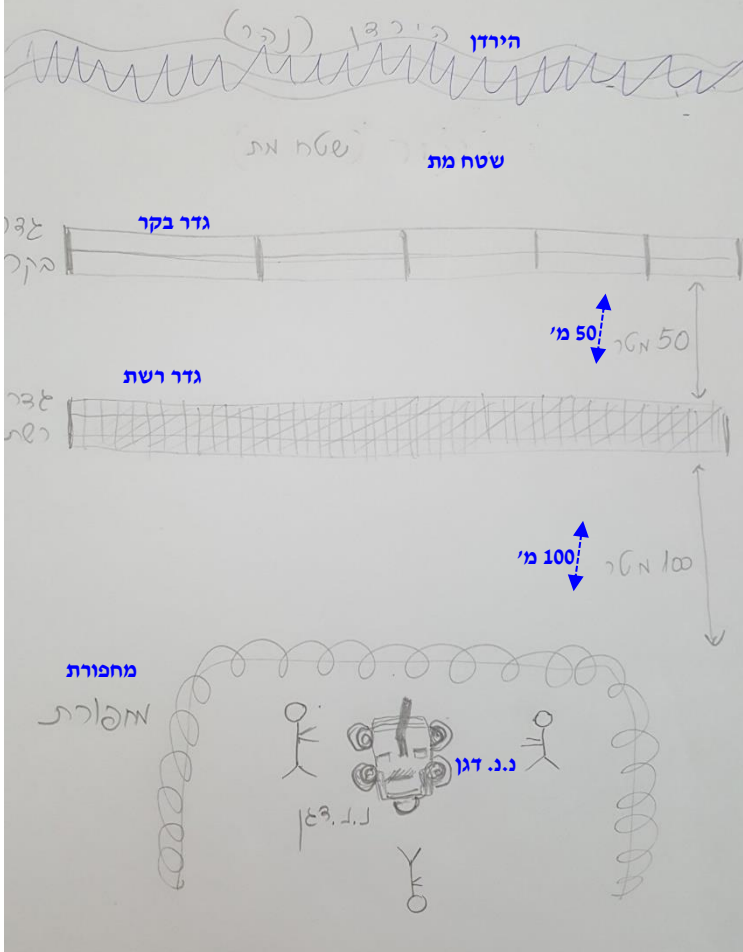

סיירת חרב - ליל 3-4 מאי 1970 התקלת מארב בפיקוד צ. שני - אזור אום צוץ

צביקה שני: "(....) מזרחה לנו שתי גדרות⁴ המערבית גדר רשת, המזרחית גדר בקר (שתיהן מצויות על מקומן כפי שהיו אז, עד כתיבת שורות אלה...י.ש.) וביניהן טמון מיקוש נ"א. המרחק בין הגדרות היה כ- 30-50 מטר. מזרחית לגדר הבקר הגדה המערבית של נהר הירדן. מבחינתנו, מעבר לגדר המזרחית היה שטח מת. בגלל הטופוגרפיה במקום, קו הראיה שלנו היה כ- 100-150 מ' "(....)

22:00 לערך - המפעיל התורן על צריח הדגן הוא ראובן וילקומיר. מבעד למשקפת (א"א) מבחין ראובן בתנועה חשודה מול הדגן. הוא מדווח על כך למפקד המארב וצביקה מורה לו לכוון את הזרקור (נושא מסנן א"א) אל עבר האזור בו גילה תנועה חשודה. צביקה מפעיל את המשקפת לראיית לילה ותוך ניצול הקרן המשוגרת ע"י ראובן הוא מזהה מחבל בודד רוכן ליד גדר הבקר (המזרחית) - המרוחקת מהמארב. מפאת המרחק ותנאי השטח, קשה היה לראות בבירות מה הוא עושה. אולם פעולותיו נראו כחיתוך הגדר. לאחר מספר דקות הוא חצה את הגדר. למספר שניות כרע ברך והחל להתקדם מערבה לכוון גדר הרשת (המערבית) - הקרובה יותר אל המארב) ובדרכו בודק מיקוש ע"י תנועות "ניגוב" הקרקע. כשהגיע לגדר המערבית הוא רכן ושוב התקשה מפקד המארב להבחין בפעולותיו.

איור הזירה - הוכן במהלך עבודת התחקיר

⁴ חלק ממערך המניעה שכלל מחסום פיזי וסוגי אמל"ח שונים ובתקופה מאוחרת יותר גם התרעה - י.ש.

ראובן: "בזמן התורנות שלי על הצריח זיהיתי דמויות בודדות (לא ברור לי כמה) - כ- 50 מ' מעבר לגדר המזרחית. בדעבד כנראה שראיתי את ראש הטור. הודעתי לצביקה המפקד, הוא אמר לי שנאפשר להם לחתוך את הגדר הראשונה (המזרחית) ואח"כ גם את המערבית ורק אז נפתח באש. המחבלים התקדמו בשני טורים מערבה בין הגדרות, תוך כדי בדיקת הקרקע במשך כ- 20 - 30 דקות. זה הרגיש לי כמו נצח. בפרק זמן זה הייתי מאד מתוח והרגשתי שהברכיים שלי ננעלות. אני לא מבין איך הצלחתי לא ללחוץ על ההדק בזמן הזה. הפקודות של צביקה שישב כל הזמן עם השפנפן בכיסא המפקד (ליד הנהג) הועברו על ידו גם לחיילים האחרים והיה שקט מוחלט ומתח רב בצוות המארב".

יוסי קולר: "(....) נוהל הדיווחים בסיירת חרוב היה שכשמארב מגלה חוליה חודרת, הוא לא מעביר דיווח לאחור אלא רק אחרי שהאירוע הסתיים. מפקד המארב היה מוסמך לפתוח באש ולא נזקק לאישורים של מפקדים מעליו".

ראובן: "כשהמחבלים חתכו את הגדר המערבית, צביקה נתן פקודה ופתחנו באש. אני יריתי מה-מ.א.ג. צורר ראשון ארוך מאד של כחצי ארגז פעולה. השדה שליד הגדר החל לבעור מהנותבים אבל המשכתי לירות. בסה"כ יריתי שבעה ארגזי פעולה לעבר דמויות שזיהיתי בתוך השטח שבער. תוך כדי ירי הצוות סייע לי, דחף ארגזי פעולה ואפילו החליפו לי קנה של המאג שלהט. רק לאחר כשעה וחצי החליפו אותי על הצריח, ממש בכוח. לא רציתי לרדת... עמיתי לצוות ירו בצליפות רק כשהחלפתי ארגז פעולה, על מנת ליצור רצף אש תמידי. בכל הזמן הזה לא היה כלל ירי תגובה מצד המחבלים".

צביקה: "הנחתי שייתכן והוא מניח מטען ליד הגדר במטרה לבצע פיגוע נגד סיור הבוקר. הייתה לי דילמה האם לפתוח באש או לא. חששתי שהוא יניח את המטען, יסתלק חזרה מורחה ונפספס אותו ואני יוצא אידיוט. החלטתי להמתין ולא לפתוח באש. עדכנתי את כל הצוות ולמעט אחד שנשאר לחפות לאחור, כולם נערכו עם הפנים לחזית. לפתע נעמד המחבל והחל לחתוך את גדר הרשת. באותו רגע ברור היה לי שמול עינינו מתרחש אירוע חדירה. לאחר שחתך פירצה בגדר, הסתובב המחבל לאחור וסימן בידו 'תנועת-קריאה/התכנסות' ("בואו"). נדהמתי לראות איך מהשטח המת שממרח לגדר הבקר התרוממו שני טורי מחבלים שנעו בהירות וחצו בצעדי ריצה את השטח שבין הגדרות אל עבר הפירצה. אמרתי לילקומיר שיירה רק כשאתן לו פקודת אש. וילקומיר היה רגוע. הוא נעל את צריח הדגן, פתח את הניצרה והמתין".

צביקה: "כשהמחבלים הגיעו לגדר הרשת, נתתי פקודת אש!! וילקומיר ירה צורר ארוך מאד. גם שאר הלוחמים ואני ירינו. הירי היה חזק וממוקד, העלה ענן אבק (גם מפגיעת הקליעים בקרקע) וגם גרם לדליקת קוצים (שניצתה מהכדורים הנותבים). כל אלה גרמו לראות לקויה ומטושטשת. קשה היה להבחין במחבלים אבל המשכנו לירות לעבר אזור הפירצה בגדר. גם המארב הסמוך הצטרף לירי (על כך ראו עוד בהמשך - י.ש.). ואנשיו כיוונו לעבר ענן האבק והעשן שהתמר במקום. לא ראינו דבר אבל שמענו צרחות של הפצועים. היו גם כאלה שקראו אללה אכבר. בשלב זה נתתי הוראה לחדול אש. החלפתי ארגז פעולה ל-מאג ופקדתי לעבור לירי בודדת בצליפה בלבד. בנוסף, הוריתי ללוחם שמאחור שלא לירות פצצות תאורה מהמרגמה. רק כשהסתיים הירי דיווחתי למפקדה בקשר על ההיתקלות במחבלים, על הירי ועל כך שאנחנו שולטים במצב".

יאיר קליין היה מפקד תורן במפקדת היחידה, במחנה גדי. הוא הוזעק לחדר המבצעים ועודכן בדיווח מהמארב של צביקה על גילוי חדירה. יאיר הזעיק את כיתת הכוננות ובפיקודו יצא הכוח, רכוב על נגמ"ש, אל המארב. בשער המחנה נתקבלה הוראה להמתין למפקד הסיירת (סא"ל יוסי קולר) שהגיע עם ג'יפ ונע בעקבות הנגמ"ש. הם נעו על הציר העוקף (ציר צוות המארב בדרכו מהבסיס - למשימה מספר שעות קודם לכן) לכיוון מחולה. סמוך לשוב נשמע ירי מכוון המארב (ירי הצליפה שבא לאחר מכת האש הראשונה - י.ש.) וממערכת הקשר עלו דיווחים מזירת ההתקלות.

עוד הכוח בפיקוד **יאיר** עושה דרכו צפונה, התבקש **צביקה** ממפקדת היחידה לדווח על מספר המחבלים בהם נתקל המארב. "הרבה!!!" השיב. תנאי השטח הקשו על הראות. "האם כולם נהרגו?" נשאל. גם על כך קשה היה לענות. בשלב זה טרם נערכה סריקה.....צוות המארב נותר במקומו בהמתנה להגעת כוח תגבור בפיקודו של **קליין**. לבקשת **קולר** סייע **מוצב ארו** בירי פצצות תאורה. לירי התאורה הצטרפה סוללת ארטילריה שהייתה ממוקמת מערבית לזירה. בהגעת כוח התגבור אל המארב שרר עדיין חושך. השטח היה שקט. לדברי יאיר ניתן היה להבחין במספר גופות בין הגדרות ועל הגדר הפרוצה. לשם המשך הפעולות הם המתינו לאור ראשון. **מספר יאיר:** "(....) עם החבירה למקום היתקלות נתתי הוראה למארב הדגן הסמוך (בפיקודו של מיכה), להתקדם עד 100 מטר מדרום למארב של צביקה. לפתע נפתחה אש מדרום לנו לכיוון מזרח. בדעבד הסתבר שחלק מהמחבלים מהחולייה שנתקלה במארב של צביקה נמלטו וזוהו על ידי מארב של סיירת נח"ל שלא ידענו כלל על קיומו⁵ (....) המארב של

⁵ תיאום כוחות....?? ביחס לפרישת המארבים בגזרה ופעילותם ראו נא גם "קוביות טקסט".

הערה: לשם "עשיית סדר בדברים", מספר מילות הבהרה. מוכרת תופעת שחזור קרבות ומבצעים ע"י מספר משתתפים המציגים ביחס לאותו אירוע מספר גרסאות שונות (במרבית המקרים, המוכרים לי, השינויים מינוריים - אך קיימים גם כאלה שהנם בבחינת "גורם משפיע" משמעותי). לא מתוך כוונה רעה חלילה-אלא כתוצאת "תרגום מצב" עפ"י ראיית והבנת הדברים ע"י הפרט, בעיקר במצבי לחץ. נוכח "פערים" כאלה, אין למתחקר/כותב אלא להרחיב את קשת המקורות עליהם יוכל להיסמך. בין היתר דו"ח אירוע שנערך ע"י הצבא. אולם "מארב אום-צוץ" מסוכם בארכיון צה"ל ע"י בדו"ח/תחקיר שטחי מאוד. מסמך שאינו מאפשר שחזור ממש ומעמיק של ההתקלות. ללא עדויות המשתתפים עצמם לא יכולנו לשחזר את האירוע וודאי לא ממרחק של כ-יובל.

בגזרת המארב שבפיקוד צביקה פעלו שני מארבים נוספים. מצפון למקום ההתקלות מארב נח"ל - ומדרום מארב סיירת חרוב בפיקוד סמל מיכה ברוקוביץ. מתחקיר האירוע עלה שעם הפתיחה באש הדגן ע"י ראובן וילקומיר הצליחו חלק מהמחבלים לחמוק דרומה וצפונה. עיקר נפגעי כוח המחבלים (בסה"כ 21, מהם 16 הרוגים וחמישה פצועים) נמצאו בגזרת האש של "מארב צביקה" ובסריקה שנערכה בבוקר אותרו עקבות וסימני דם של 4-6 אנשים שברחו וחצו את הירדן מזרחה. מכאן ניתן להסיק כי נפגעו מחבלים נוספים שהצליחו לחמוק ולסגת. בנוסף, בסריקה שנערכה מאוחר יותר, הורחק צפונה מנקודת ההתקלות (אזור בריכות הדגה של טירת צבי), אותו ונתפשו שני מחבלים חיים ש"איבדו דרכם".

שנים התקיימה הסברה כי במהלך ההתקלות העיקרית, פתח "מארב מיכה" (מדרום לצביקה) בירי אל עבר מחבלים שברחו ממכת האש של "מארב צביקה". במפגש חרוב-מחולה בו שיחזר צביקה את המארב טען **ישראל מאושר** (לוחם סיירת חרוב), שנימנה על צוות "מארב מיכה", כי הם שמעו את הירי מצפון, ידעו על ההיתקלות, התכוונו לפעילות בגזרתם - אך לא ירו "אפילו כדור אחד". מכאן ניתן להניח כי גם אם חמקו מספר מחבלים ממכת האש של "מארב צביקה" חלקם (לפחות, אם לא כולם) נפגעו אך הצליחו לחצות את הירדן מזרחה. למניין הכללי, כאמור, נוספו השניים שנתפשו ביום שלמחרת צפונית למקום ההתקלות.

מיכה ברקוביץ, שהיה מדרום לנו, זיהה תנועה מולו ופתח באש. רוב המחבלים שנפגעו ונהרגו היו בשטח שבין המארב של צביקה לבין המארב של מיכה (....).

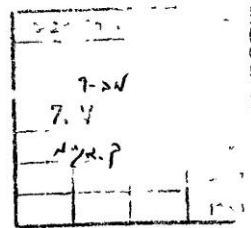
עם אור ראשון יצא הכוח בפיקודו של יאיר קליין לסריקה בין הגדרות. במקביל פתחו הירדנים באש מרגמות, גם על אזור המארב, ללא הסבת נפגעים לכוחותינו. בדו"ח פיקוד מרכז נכתב: *הכוח בשטח מדווח על נפילות כתוצאה מירי ארטילרי בינו לבין מחולה. *ארז מדווח על נפילות באזור מוצבי פיקוד צפון. * (יום למחרת, 5 מאי 70) נתפשו שני מחבלים באזור הבריכות של טירת צבי (פיקוד צפון).

בבוקר (4 מאי 1970) הגיע למקום אלוף הפיקוד. לאחר דווחו של יוסי קולר לאלוף, הזמין גנדי את ראובן וצביקה לטיסה מעל זירת האירוע. במקום נספרו 21 מחבלים. על אלה מתווספים 4-6 שנפגעו והצליחו לסגת ולחצות את הירדן (עפ"י דו"ח הפיקוד) ו-2 מחבלים נוספים שנתפשו סמוך לטירת צבי ע"י פיקוד צפון. דומה כי בסבירות גבוהה היו מעורבים באירוע כ-27 עד 30 מחבלים. מכה אנושה לגורם ששיגר אותם.

אין ספק כי מפקד המארב והצוות תפקדו לעילא-ולעילא. עד הפתיחה באש לא הבחין איש מבין המחבלים בכוח הממתין להם - בעוד שהאמצעים לראיית לילה והשילוב ביניהם היקנו למארב יתרון משמעותי מרגע הגילוי הראשוני, המעקב אחר פעולות הכוח החודר והתקדמותו. עובדתית נוכח הכוח החודר עמדו מיומנות מקצועית, קור רוח, קבלת החלטות נכונה במצב לחץ, חיילות למופת וירי מתוכנן, עצמתי ומדויק. כל אלה נטלו כמעט כל סיכויי שהיה - אם כלל - לכוח חמוש ומצויד שעלה בהיקפו פי כ-6 על צוות המארב. על-פי זיכרונם של צביקה וראובן, אל עבר המארב לא נורה אף לא כדור אחד.

1

פיקוד המרכז/ג"מ
105 טל
1023 מב -
6 ניסן חט"ל
70 מאי
..... מס'
עונק מס'
מכיל 2 עסודיה

חט" 35/אג"מ
חט" 6/זג"מ
חט" 16/אג"מ
חט" 5/אג"מ
חט" 4/אג"מ
חט" 164/אג"מ
מג"ב רמטל"ה/קמב"מ
חט" חבט"ה/אג"מ
מחוז ח"א/אג"מ
חט" 247/אג"מ
מחוז לכיש/מפקד
מחוז זיילון/אג"מ
מחוז זאנזון/אג"מ
גד" 405/המפקד
מפק" יר"ש/ק"אג"מ
מפ"ט נקל יאסרוד/המפקד
לשכת האלוף
קמ"כ
מח"פ
מקש"י
מחנ"כ
קב"ט
עמ"ש
קשל"כ
קא"פ
מחט"כ
אוג" 146/אג"מ
קמב"א
ק"ג"ה
חט" 317/אג"מ
ק"מל"ח

הנדרון - דו"ח ארוע

כ ל ל י

1. בליל 3/4 מאי 70 נתקל ח"גל ששכב ב-ג"ש XXXX בחולית מחבלים, המארב פתח באש לעבר החוליה, הרג 15 ופצע 6 מאנשיה.
2. בבדיקה למחרת נורו מטל"רים 130 מ"מ על הרוח הסורק. הנפילות היו בין גזולה ובין הכוח.
3. בזמן התקרית נפלו מס' פמ"דים בגיזור ארז.
4. לא היו נפגעים לכוחותינו.
5. ביום ג' 5 מצי 70 בבוקר נתפסו בגיזור מוצב "שקדיה" (פיקוד צפון) 2 מחבלים נוספים שנאחזו חוליה.

פירוט גזירות

6. 032225 - מוצב ארז מדווח שריזה ירי מכיוון מרב' מרגל.
7. 032245 - מארב מרגל ב-ג"ש XXXX מדווח שזיהה כ-10 דמויות בטווח 50-80 מ' בין הגדרות, המארב פתח באש.
8. 032317 - מוצב ארז ירה מס' פמ"ר 81 מ"מ למעבורת הצפונית.
9. 040105 - מג"ד חו"ב מדווח על 5 מחבלים הרוגים.
10. 040500 - הכוח מדווח על 10 מחבלים הרוגים, רואים ציוד מפורז בשטח.

ס ד י

כללי

1. בליל 4/3 מאי 70 נתקל מרב' ששכב ב-ג.צ. XXX בחולית מחבלים, המארב פתח באש לעבר החוליה, הרג 15 ופצע 6 מאנשיה.
2. בבדיקה למחרת נורו מטל"רים 130 מ"מ על הכוח הסורק. הנפילות היו בין מחולה ובין הכוח.
3. בזמן התקרית נפלו מס' פמ"דים באזור ארז.
4. לא היו נפגעים לכוחותינו.
5. ביום ג' 5 מאי 70 בבוקר נתפסו באזור מוצב "שקדיה" (פיקוד צפון) 2 מחבלים נוספים מאותה חוליה.

פירוט האירוע

6. 032225 - מוצב ארז מדווח שרואה ירי מכיון מארב מרגל
7. 032245 - מארב מרגל ב-ג.צ. XXX מדווח שזיהה כ-10 דמויות בטווח 50-80 מ' בין הגדרות. המארב פתח באש.
8. 032317 - מוצב ארז ירה מ' פמ"ר (פצמ"ר) 81 מ"מ למעבורת הצפונית.
9. 040105 - מג"ד חרוב מדווח על 5 מחבלים הרוגים.
10. 040500 - הכוח מדווח על 10 מחבלים הרוגים, רואים ציוד מפורז בשטח.

בהגעתו למקום המארב עם כוח התגבור בפיקודו של יאיר, עלה מפקד הסיירת, **יוסי קולר**, לצריח הדגן ובאמצעות משקפת סרק את השטח שבחזית המארב. מפאת תנאי השטח וראות גרועה הוא זיהה בסריקה ראשונית רק מחבל בודד. על כך דווח למפקדת החטיבה. עם אור ראשון, בסריקה רגלית, זוהו מחבלים הרוגים נוספים וקולר עדכן את החטיבה על חמישה מחבלים הרוגים נוספים. עדכון זה של מפקד חרוב הוא המופיע בדו"ח הפיקוד. בהמשך בא עדכון על היקף הפגיעה ותוצאות פעילות המארב.

ס י ד י

- 2 -

פיקוד המרכז/ג"מ

מב - 1023

עוזק מס'

11. 040510 - הכוח מדווח על עוד 4 הרוגים, נראה שיש גם פצועים.
12. 040700 - הכוח מדווח שיטנס 15 הרוגים ו-6 פצועים.
13. 040815 - הכוח ביטח מדווח על נפילות כתוצאה מירי ארטילרי בינו ובין מחוצלה.
14. 040815 - ארז מדווח על נפילות באיזור מוצבי פיקוד צפון.
15. 050800 - נתפשו שני מחבלים באיזור הבריכות של טלו-צבי (פיקוד צפון).

ס י כ ו

16. בבדיקה ותחקור למחרת התבררו הדברים הבאים:-

- א. מפקד המרבץ זיהה בשלב ראשון 2 דמויות החותכות את גדר הרשת ברוחב של כ-3 מ', הזיהוי היה בשעה "12" שלו בטווח של כ-50 מ'.
- ב. המפקד עקב אחרי דמות במשך כ-25-30 דקות ורק כאשר זיהה כ-1 מהם בין הגדרות פתח בית.
- ג. בסריקה למחרת נמצאו גוויותיהם של 15 מחבלים הרוגים ועוד 6 מחבלים פצועים שהיו בשטח.
- ד. בהליכה מזרחה נמצאו עקבות יציאה של כ-2 מחבלים.
- ה. בבדיקת רסיסים שהירי על הכוח ביטח התברר כי נורו מטל"ח 130 מ"מ.

סיכום

16. בבדיקה ותחקור למחרת התבררו הדברים הבאים:

- א. מפקד המרבץ זיהה בשלב ראשון 2 דמויות החותכות את גדר הרשת ברוחב של כ-3 מ'. הזיהוי היה בשעה "12" (כוון - י.ש.) שלו בטווח של כ-50 מ'.
- ב. המפקד עקב אחרי ??? במשך כ-25/30 דקות ורק כאשר זיהה כ-10 מהם בין הגדרות פתח באש.
- ג. בסריקה למחרת נמצאו גוויותיהם של 15 מחבלים הרוגים ועוד 6 מחבלים פצועים שהיו בשטח.
- ד. בהליכה מזרחה נמצאו עקבות יציאה של כ-4 - 6 מחבלים.
- ה. בבדיקת רסיסים מהירי על הכוח בשטח (צבא ירדן, במהלך סריקת כוח התגבור - י.ש.) התברר כי נורו מטל"ח 130 מ"מ.

11. 040510 - הכוח מדווח על עוד 4 הרוגים. נראה שיש גם פצועים.
12. 040700 - הכוח מדווח שיטנס 15 הרוגים ו-6 פצועים.
13. 040815 - הכוח בשטח מדווח על נפילות כתוצאה מירי ארטילרי בינו ובין מחוצלה.
14. 040815 - ארז מדווח על נפילות באזור מוצבי פיקוד צפון.
15. 050800 - נתפשו שני מחבלים באזור הבריכות של טירת צבי (פיקוד צפון).

1. ציוד טנמ"א בקרב עם המחבלים.

12 קלצ'ניקובים עם קח מחפלה, 5 קלצ'ניקובים רגילים, 3 חמ"י עקבה, 1 קל-גוסטב, 1 בזוקה אר.ט.ג.י.7, 40 מחסניות לקלצ'ניקוב, 10 מחסניות חמ"ק עקבה, 24 דימונים אפריקאנים, 5 דימוני הגנה רוסיים ת.פ. 1, 3 דימוני מילס 4, 1 דימוני אפלי, 3 מוקטי נעל 35 - ימריקני, כ-100 לבנות חבלה בנות 100 ג' נ"ה, 13 גלילי ס"נ פלסטי, 11 דימונים רוסיים עם מצחי הדיהיה, 4 טעוני הפעלה (מהם 2 טרופים), 2000 כדורי קלצ'ניקוב, 150 כדורי 9 מ"מ בחפזורה, 8 מימיות, 5 מטמנות, 2 מגורי הייל, 1 דקר, 4 תיקי עזרה ראשונה, 1 מצלמה קטנה (יזיקה) + פלס + סרטי צילום, 5 תרמילי גב גדולים, 10 זוגות סוליות עור כבס ועור עז'לסטוט, 6 אגורי קלצ'ניקוב, בגדים אזרחיים, סיגריות, ציוד אישי, 219 דיגרים, 40 בטריות 1.5 וולט, 7 אקדחים, 1 עוגן, 1 סכין, 2 משקפות טדה, 2 טרגזיסטורים, כרזים יזובים.

16. שיקרי הקירד ראשונים - ראה מסמך מודיעין הפיקוד מד-956 מ-5 מאי 70.

10/18
בידור קירד, סרן
קמב"צ עוזר
ביום קצין אג"ה

בק/עב

אל"מ גיורא קארו ז"ל, שרת בחרוב בתפקיד מ"פ
וקמב"צ. לאחר שעזב את הסיירת והחליט על
המשך שירות בצבא הקבע הוצב בפיקוד מרכז

ס ו ד י

אף כי ממרחק כיובל שנים - שיחות עם גורמי מודיעין לשעבר מלמדות על הכוונה הכללית, המטרות, התכנון והמתווה המבצעי של כוח המחבלים שחוסל. המחבלים חצו את הירדן ופנו מערבה אל אי"ש. שם, עפ"י תכנון והכנה מוקדמת (לרבות סיורי שטח, גיוס והפעלת סייענים מקומיים), התכוונו לחדור לעומק ישראל. לאחר חציית הירדן אמורים היו המחבלים להתפצל לשלוש חוליות עיקריות. לכל אחת מהן נקבעה נקודת מפגש בה ימתין "מוביל" מקומי שיעביר כל חוליה לנקודת התארגנות. שם, לשהות עד יום העצמאות שחל שבוע לאחר מכן ב-11 מאי 1970 וביום העצמאות לבצע פיגועים רבי היקף באזור הצפון (כנראה באזור בית שאן או בעיר עצמה), במרכז הארץ וירושלים.

חדירת כ-30 מחבלים לשטח ישראל, תוך חציית הירדן, כרוכה בהתארגנות לוגיסטית ומבצעית מורכבת המחייבת מעורבות של מנגנון הכולל עשרות אנשים נוספים. במזרח התיכון מחייבת התארגנות כזו הפעלה וגיבוי של מערכת ברמה מדינתית. בין היתר איתור, גיוס והכשרה, מידור, מודיעין, אמל"ח, תקשורת במדינת השיגור (בסיס) ובמדינת היעד - טרם החדירה, במשך השהייה/התארגנות/המתנה, במהלך הביצוע ולאחריו - מגורים, קביעת נקודות מפגש, תחבורה, כלכלה, ביגוד והנעלה, קביעת נקודת חצייה, דירות מסתור, מערות בשטח או קורת גג אחרת, תנאים נאותים ואמצעים להמתנה ביעד טרם יציאה לתקיפה ועוד. "מארב אום-צוץ" סיכל את תכנית המחבלים, גרם להם אבדות כבדות ולא פחות מכך נזק מורלי ותדמיתי.

על פעולות הסיכול של סיירת חרוב כתב **פיני דגן**⁶ ("...") מפקדי וחיילי 'סיירת חרוב' התעלו לרמת הפעלה מבצעית שלא הייתה כדוגמתה בהיסטוריה הצבאית בעולם. ביצועי שיא לצריח הדגן נרשמו בתקופת פיקודו של תא"ל (בדימוס) יוסי קולר (או סא"ל) על סיירת חרוב (1969-1970). לוחמי הסיירת חיסלו אז עשרות מחבלים שחצו את הירדן במגמה להגיע ולפעול בשטחי אי"ש ובעומק ישראל. אין ספק כי בפעילות זו שעמדה ברמה מקצועית ומבצעית גבוהה ביותר, סיכלה סיירת חרוב עשרות פיגועים בעומק הארץ. היו אלה הישגים צבאיים מרשימים ברמה בינלאומית.

מספר ימים לאחר ההתקלות הוזמן צוות המארב למפגש עם הרמטכ"ל רא"ל חיים בר-לב ז"ל, בלשכתו שבקריה תל-אביב. למפגש התלוו גם מח"ט הבקעה אל"מ משה לוי (לימים רא"ל, הרמטכ"ל ה-12) ומפקד סיירת חרוב סא"ל (לימים תא"ל) יוסי קולר.

יאיר

ראובן

צביקה

ולמה הם מוזקנים? החלטת המ"פ
(יאיר) ברוח התקופה ופעילות

סיירת חרוב בבקעת הירדן: עד חיסול 10 מחבלים - לא מתגלחים.....

⁶ <http://www.484.co.il/editor/assets/maaravim/hadaganPini2.pdf>

למחרת ההתקלות פורסם האירוע באמצעי התקשורת השונים

הריגת 21 מחבלים - נצחון ראשון של חיילים צעירים

— מאת כתב צבאי —

התפתחויות. היו אלה רגעים בעלי מתח לא ישוער, ו- אמנם כעבור מחצית השעה, בשעה 10.30 בלילה לערך, הבחנו בדמויות נוספות, ש- הצטרפו לאלו שהיו ממולנו. אז נהתי פקודה לפתות באש.

„הבחנתי היטב, כי הצוררות הראשונים הפילו 5 מהם. הור- ספנו לרסס באש את האזור כולו לעבר כל תנועה ורחש חשודים. האש שלנו נמשכה לסרוגין כשעתיים. לא היה כל נסיון מצד המחבלים לפתוח באש, לבד מירי בוזקה בור- דדת אחת, שעפה לה לאישם. דומני, שהפתענו אותם לגמרי ולא נתנו להם הזדמנות להשי- תחרר מתדהמתם.

„הציד והנשק שנשאו עמם מלמדים על כך, שקבוצת ה- התכוננה, כנראה, לחדור ל- שטחים המוחזקים ולשהות ב- הם זמן מה. היו אלה כמויות גדולות מן הרגיל של מוון- ושל תחמושת, וכן נמצאה אצ- לם כמות ניכרת של חומרי- חבלה.

כן נשאו עימם המחבלים כמות של כרוזים שהתכוננו- לחלק במקומות שונים.

מפקדים באזור הבקעה סבורים, כי המשימה שהור- טלה על המחבלים, אשר נכשלו בהרידתם, היתה ל- בצע מעשי חבלה ופגיעות במקביל לאירועי יום ה- עצמאות. אגב, נסיונות ה- דירה דומים נעשו ללא הצלחה גם בשנים קודמות.

21 גוויות של קבוצת מחבלים, שניסתה אור ליום ב' להצות את הירדן לא רחוק מהיאחזות נח"ל מחו- לה, נשארו מוטלות בשדה. היה זה נצחונה הראשון של קבוצת חיילים צעירה — ולמעשה גם ההתקלות הרא- שונה שלהם עם מחבלים. „עבר עלינו מעין, שוקי קטן עד אשר פתחנו באש, אך דאחר מכן לא היו לנו בע- יות” — כך סיפר החיל צעיר, שהשתתף בפעולה.

„היה זה המספר הרב בי- יותר של מחבלים. שנדרגו בי- היתקלות אי-פעם מאז מלחמת ששת הימים — אמר ממקד- היחידה, שהירבה לשבח את הצעירים, אשר למרות חוסר ניסיונם עמדו במבחן ראשון זה בהצלחה.

„סיפור המעשה שוחזר על- ידי סמל צביקה, צעיר בן 20, מראשון לציון, מגודל זקן, ש- סימני העייפות של הלילה עוד נראו היטב על פניו. צביקה היה אחראי ליחידה שביצעה את הפעולה.

סיירו באזור בשעות הי- ערב. זה היה אזור מישורי מכוסה בסבך של קוצים לא רחוק מן הירדן. הלילה היה חשוך לגמרי. בשעה 10.00 ל- ערך קלטנו רעש בין הדרד- רים, ולאחר זמן קצר יכולתי להבחין במשקפת שלי ב-3 דמויות, שנעצרו במרחק-מה ממני וכרעו ברך. „לא פתחנו באש וחיכינו ל-“

יום ג' כ"ט בניסן תש"ל, 5 במאי 1970

מחבלים נהרגו בהיתקלות ם צה"ל בבקעת הירדן

בכך סוכל מאמץ מיוחד של המחבלים
לבצע פעולות לקראת יום-העצמאות

נו את כולם. עם בוקר יצאנו לס' רוק את האיוור וספרנו כ-20 גוויות, כשהן מוטלות לאורך 150 מטר. איש מהם לא נותר בחיים.

מאת סיפורי הצבאי של "דבר"

מחבלי "אל-פתח" נחלו אור ליום אתמול את מפלתם הגדולה ביותר עד כה, כאשר נהרגו 21 מחבלים בעת יצונו לתדור לישראל משטח ירדן. בהיתקלות עם המחבלים לא היו נפגעים לכוחות צה"ל.

בכך סוכל מאמץ מיוחד של המחבלים להתכנס כי שבת ישראל לקראת יום העצמאות ולבצע מעשי ירדן במחנה לשבש את מכונית החג.

יש להגות, גם בי חמשת המי זבלים שנהרגו בשבת לאחר ש' ירדו לנליל העליון משטח לבנון, נתכוונו לבצע פעולות חבלה לק' יאת יום-העצמאות. ההיתקלות עם קבוצת המחבלים שחדרה מירדן אירעה שלשום ב' שעה 10.30 בלילה באיוור היאתי וות נח"ל-מחולה, בצפון בקעת הירדן כ-1.5 ק"מ בתוך שטח יש' דאל. המחבלים נתגלו על ידי מש' מר צה"ל, שאיפשר להם להתקרב עד לטווח קרוב ביותר ואז פתח עליהם באש עזה. תחילה נראו 14 מחבלים הרגומים. בסריקה שנערכה במקום אתמול לפנות בוקר נת' גלו גוויותיהם של שבעה מחב' לים נוספים. כן נמצאו שם כמו' וות גדולות של כלי-נשק, תחמו' שות וחמרי-חבלה.

נצחון ראשון של

חיילים צעירים

את שיל, כתב צבאי, מספר: 21 גוויות של קבוצת המחבלים, שניסתה לחצות את הירדן לא רחוק מהיאתות נח"ל-מחולה, נש' ארו מוטלות בשדה. היה זה נצחון גה הראשון של קבוצת חיילים צעירה — ולמעשה גם ההיתקלות הראשונה שלהם עם מחבלים. "עבר עלינו מעין 'שוק' קטן עד אשר פתחנו באש, אך לאחר-מכן לא היו לנו בעיות" — כך החל סיפורו של חייל צעיר, שהשתתף בפעולה. "היה זה המספר הרב ביותר של מחבלים, שנהרג בהי' תקלות אי-פעם מאז מלחמת ששת הימים" — אמר מפקד היחידה, שהירבה לשבח את הצעירים, אשר למרות חוסר נסיונם עמדו במכ' חן ראשון זה בהצלחה. סיפורי-המעשה שותור על-ידי סמל צביקה, צעיר בו 20, מרא'

שון-לציון, מגדול זקן, שסימני העיפות של הלילה עוד נראו היטב על פניו. צביקה היה אחראי ליחידה שביצעה את הפעולה.

רעש בין הירדנים

"סיירנו באיוור בשעות הערב. זה היה אזור מישורי מכוסה בסבך של קוצים. לא הרחק מן הירדן. הלילה היה חשוך לגמרי. בשעה 10 לערך קלטנו רעש בין הדר' דרים, ולאחר זמן קצר יכולתי להבחין במשקפת שלי בשלוש דמויות, שנעצרו במרחק-מה מסני וכרעו ברך.

"לא פתחנו באש ותיכינו להת' פתחויות. היו אלה רגעים בעלי מתח בלתי-ישוער, ואמנם כע' בור מחצית השעה, בשעה 10.30 בלילה לערך, הבחנו בדמויות נר' ספות, שהצטרפו לאלה שהיו מ' מולנו. אז נתתי פקודה לפתוח באש.

"הבחנתי היטב, כי הצוררות ה' ראשונים הפילו חמישה מהם. היו ספנו לרסס באש את האיוור כולו לעבר כל תנועה ורחש חשודים. האש שלנו נמשכה לסירוגין כי שעתיים. לא היה כל בסיון מצד המחבלים לפתוח באש, לבד מירי בזוקה בודדת אחת, שעפתה לה לא-י-שם. דומני, שהפתענו אותם לגמרי ולא נתנו להם הזדמנות להשתחרר מתדהמתם. לאחר-מכן השתרר שקט באיוור.

"הוספנו לשכב בשקט עד עלות השחר, ואז גילינו לפתע דמויות נוספות, שהתרוממו מבין הגופות וניסו להימלט. פתחנו באש והרג'

עמוד

חיילים צעירים שיצאו לקרב ראשון - חיסלו 21 המחבלים

מאת זאב שול, כתב צבאי

21 גוויות של קבוצת מחבלים, שניסתה אור ליום אתמול, לחצות את הירדן, לא רחוק מהיבנה נח"ל מחולת, נשארו מורטלות בשדה. היה זה נצחונה הראשון של קבוצת חיילים צעירים — ולמעשה גם ההתקלות הראשונה שלהם עם מחבלים. "עבר עלינו מעין שוק קטן, עד אשר פתחנו באש, אך לאחר מכן לא היו לנו בעיות" — סיפר אתמול חייל צעיר, ש' השתתף בפעולה.

סמל צביקה, צעיר בן 20, מראשון לציון, מגודל זקן, שסימני העייפות של הלילה עוד נראו היטב על פניו, סיפר לנו מה אירע. צביקה היה אחראי ליחידה שביצעה את הפעולה.

רעש בין הדרדרים

"סיירו באיזור בשעות הערב. זהו שטח מישורי, מכוסה קוצים סבוכים, לא הרחק מן הירדן. הלילה היה חשוך לגמרי. ב' שעה 10 לערך קלטנו רעש בין הדרדרים ולאחר זמן קצר יכולתי להבחין במשקפת שלי ב-3 דמויות, שנעצרו במרחק מה ממני וכרעו ברך.

"לא פתחנו באש, וחיכינו להתפתח היות. היו אלה רגעים בעלי מתח בלתי יסוער, אך המאמץ היה כדאי: כעבור מתצית השעה, בשעה 10.30 בלילה, לערך, הבחנו בדמויות נוספות, שהצטרפו לאלו שהיו ממולגו. אז נתתי פקודה לפתוח ב' אש.

"ראיתי, כי הצורות הראשונות הפילו חמישה מהם. הוספנו לרסט באש את האזור כולו לעבר כל תנועה ורחש חשודים. ה' אש שלנו נמשכה לסרוגין כשעתיים. לא היה כל ניסיון מצד המחבלים לפתוח ב' אש, לבד מירי בוקה בודדת אחת, ש' עשה לה לאי-שם דווקא. האש פנתה לגמרי ולא נתנו להם הזדמנות להשתחרר מתדהמתם. לאחר מכן השתרר שקט באיזור."

"הוספנו לשכב בשקט עד עלות ה' שחר, ואז גילינו לפתע דמויות נוספות, שהתרוממו מבין הגופות וניסו להימלט. פתחנו באש והרגנו את כולם. עם בוקר יצאנו לסרוק את האיזור, וספרנו 21 גורי יות, כשהן מוטלות לאורך 150 מ'. איש מהם לא נותר בחיים.

"היה זה המספר הרב ביותר של מחב' לים, שנהרג בהיתקלות אי פעם מאז מלח' מת'ששת הימים" — אמר מפקד היחידה, שהירבה לשבח את הצעירים, אשר למרות חוסר ניסיונם עמדו במבחן ראשון זה ב' הצלחה.

רימונים וכרוזים

ראינו את המחבלים לפני שהובאו ל' קבורה אתמול, בשעות לפני הצהריים. ב' חלקם היו לבושים מדיה סוואה מנומרים ובחלקם — מדי חקי בלויים, והם נעלו נעלי קומנדו מדופטות. המחבלים נראו (סוף בעמוד 7)

חיילים צעירים שיצאו לקרב ראשון - חיסלו 21 המחבלים

(המשך מעמוד 3)

מוזנחים ולא מגולחים, כאילו הסתובבו מספר ימים בשטח בתנאים קשים ביותר, לפני שיצאו לחצות את הקוויים.

הציוד והנשק שנשא עמם מלמדים, שקבוצה זו התכוננה, כנראה, לחדור לשטחים המוחזקים ולשהות בהם זמן מה. היו ברשותם כמויות גדולות מן הרגיל של מזון ושל תחמושת, וכן נמצאו אצלם כמות ניכרת של חומר מרחבלה. נישקם כלל, לבד מהנשק הרגיל — "קלאשניק קובים" חדשים לגמרי — גם רימוניי מתוצרת ארה"ב, תוצרת שנת 1968.

כן נשאו עימם המחבלים כמות של כרוזים שהתכוונו לחלק במקומות שונים. מפק' דים באיזור הביקעה סבורים, כי המשימה שהוטלה על ה' מחבלים, אשר נכשלו בחדיר' תם, הייתה לבצע מעשייחב' לה במקביל לאירועי יום-ה' עצמאות.

אגב, נסיונות-חדירה דו' זים נעשו ללא הצלחה גם בשנים קודמות, לפני יום ה' עצמאות.

תודות

ראויים להערכה ותודה מיוחדת רמי דנוש ועמי מורן שעשו רבות, הקדישו מזמנם וסייעו מאוד בהכנת כתבה זו. בפעילותם בארכיון צה"ל, ראיונות שקיימו עם לוחמים ומפקדים בסירת חרוב שהיו מעורבים ישירות במארב אום-צוץ וסיכומי הדברים בכתובים שהוו גלם ומסד לכתבה זו. מרב תודות גם לראובן וילקומיר, צביקה שני (פטשניק), יוסי קולר ויאיר קליין על הנכונות, הסיוע והזמן שהקדישו להכנת הכתבה.

י. שי